

РАДА

газета політична, економічна і літературна

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ

Рік другий.

Адреса редакції і головної контори:
У Києві, Велика Підвальна вул., д. № 6,
біля Золотих воріт.

→ ТЕЛЕФОН № 1458. ←

Умови передплати на рік 1907:
3 приставкою і пересилкою: на рік
6 карб., на пірроку 3 карб. 25 коп., на 3
міс. 1 карб. 75 коп., на 1 міс., 65 к., окрем
№ 4 коп.

За границю: на рік 11 карб., на пірроку
5 карб. 50 коп., на 3 міс. 2 карб.
75 коп., 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа
кожного місяця.

За зміну адреси 30 коп.

Автори рукописів повинні подавати
своє прізвище і адресу. Редакція може
скорочувати і змінювати статі; більші статі, до
друку не годяться, переходяться в редакції
3 місяці і висилаються авторам їх копій-
том, а дрібні замітки й дописи одразу
знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови дру-
ку, вважаються безплатними

Умови друкування оповісток:

За рядок попередю тексту, або за
його місце платиться: за перший раз 40
коп., за другий 20 коп.

За рядок після тексту: за перший
раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шу-
кає заробітку, платити за оповістку в 2
рядки 10 коп. за раз.

Театр Т-ва Грамотности.

Труппа укр. арт. під ору-
дою Миколи Садовського.

Сьогодні, 30-го окт. **БОНДАРІВНА**, др. у 4 д. і 5 одж. Виконають роли: „Тетяні“—М.
М. Заньковецька, О. Полявська, Л. Хуторна; М. Садовський, Г. Березовський, Г. Загорський, І. Маршченко,
С. Павликєвич, О. Пеший.

АНОНС: У четвер, 1-го ноября „РЕВИЗОР“, ком. у 5 д. М. Гоголя пер. на українську мову М. Садовський.
Капельмейстер Густав Елінок. Одномісний режисер М. Садовський.

„ТЕАТР СОЛОВЦОВ“

Дирекція І. с. Дуван-Торцова.

Сьогодні, 30-го 10-ти літ. ювіл. сивої діяльн. і шедевр Я. Орлова-Чужбина, „УРІЕЛЬ АНОСТА“, траг. у
5 д. Початок о 8 г. 31-го „НАРБЕРА НАБЛОЦКАГО“, ком. у 4 д. 1-го „ЕЛЕКТРА“, траг. у 2 д. Гофман-
стали „ПЫЛАЯ СТАРОСТЬ“, ком. у 3 д. 2-го поб. „БОГЪ МЕСТИ“, і „ГРЪХЪ“ Ш. Ам. 4-го вран-
ці спект. лекц. лект. Г. В. Александровський; теми „А. Н. Островський навк драматургії“ и навк изобре-
титель русской жизни“. „ДОХОДНОЕ МЕСТО“, ком. у 5 д. 5-го по дательности. цн. „БОРЬБА ЗА ПРЕ-
СТОЛЬ“, др. у 5 д. 7 к. Ібсен.

Готується до вист. „ПЫЛЬ РАЙСНАГО ДЕРЕВА“, ком. у 3 д. Маршала. „ПЛЯСКА СЕМИ ПОКРЬВАЛЬ“,
др. у 1 д. Рахмоновської. „ОБЪ ОДНОМЪ ШУТЪ“ Рітнера.

Театр „СОЛОВЦОВ“

Дирекція І. Е. Ду-
ван-Торцова.

Готується до виста- „Грѣхъ“ Баронеса Ра-
довського. „Пляска семи покрываль“
(по Оскару Уайльду).

Ц. Рітнер: „Объ одномъ шутѣ“.

Городський театр

Дирекція С.
В. Бринкіна.

Сьогодні, 30-го добродійний сп. на користь бідах українців Київської і Галицької губерній. „ТРАВІАТ“ (1-й
2 та 4-й. ак) 2. „ПАЦЫ“, Бер. ут. д. Я. Я. Деліна, Мосін, Фог-Рієн, Андреев,
Зелінський, Паулов.

Початок о 7 1/2 г. в.
У середу 31-го у перший раз в Києві „ЦАРЬ ПЛОТНИКЪ“ (Шесть Великі). Четв. 1-го ноября вист.
буде: 1) удруго при цілком нов. обст. „ЕЛКА“ 2) для першого виходу баритона Сокольського „СЕВІЛЬСЬ-
КИЙ ЦИРУЛЬНИКЪ“.

ГРАМОФОНИ

Тонарм од 15 карб. до 100 карб. Грамофонні пластинки. Грамофон-фонографи
пате і ваки до них у великому виборі.
ГОЛОВНЕ ДЕПО МУЗИЧНИХ СТРУМЕНТІВ І НОТ.

Г. І. ИНДРЖИШЕКА у Києві, Хрещатик, 58.
Прейс-курант безплатно.

Вийшов з друку

Календарь „ПРОСВІТИ“

на рік 1908.

Ціна 25 коп.

Склад видання в Українській книгарні у Києві, Безаківська вул., 8.

ВЖЕ ВИЙШЛА З ДРУКУ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ Т. IV

проф. М. Грушевського

видання друге, розширене.

Ціна 3 руб. 50 коп., головний склад при конторі Літературно-Наукового Вістника у Києві, Прорізна
20, кв. 3).

Там же можна діставати комітети, томи I—V по ціні 17 рублів.

Михайло Грушевський.

Про старі часи на Україні.

Коротка популярна історія України від
найдавніших часів до сього часу, з об-
разками і картою України (176 сторіч.
і 41 образок).

Ціна 20 копійок.

Продається у всіх українських книгарнях

Ціна газети

РАДА

з доставкою і пересилкою з 1-го
ноября до кінця року 1 карб. 30
к. За границю 2 карб.

Київ, 30 октября 1907 р.

Вибори до третьої Думи
політичні не доходять вже до краю; склад
її позначився так, що ті
кілька послів, яких ще лишилися об-
рати, вже не можуть одмінити її об-
рати. Дума, як і треба було споді-
ватись після закону 3 червня, вийшла
чорною. Оповідня має в ній трохи
більш, як сотню голосів, решта ж—
праві: од сірчих, невірних, октябри-
стів і до найчорніших заступників
„союза русскаго народа“ і інших та-
ких організацій. З них має силність
та „рабочесобояня“ Дума, по якій
так зігнали російські міністри під час
бурливої першої Думи і хоч лагідні-
шої, та все таки неслухняної, дру-
гої. „Сбылись шалки мечтаний“ і
уряд чого хотів, те зараз має.

Але чи буде третя, чорна, Дума
„рабочесобояню“ так, як це слово
розуміють міністри—це ще велике

мене бути кріпостником, але тепер не
ті часи і поворот до старого ладу не-
можливий—так формулував свої по-
гляди один із стовбів чорнотенних,
д. Крушевський. „Я не реторград і не
реакціонер... Виконати обіцянки ма-
ніфесту 17 жовтня кочче треба“—за-
являє обранець київської чорної сотні
д. Проценко. „Я переконаний при-
хильник народоправства“—каже про
себе не хто инший як Пуришке-
вич, той самий Пуришкевич, що най-
більше намагався в другій Думі
здікредитувати саму ідею наро-
доправства. А Крушевян—бідний Кру-
шевян, якому дум разом і небачики
не допомогли пролізти в Думу—спиня-
ючись над результатами виборів, з
пафосом вигукує: „при чьмъ же ты
здесь, русский народъ“? Одно слово—
конституціоналісти тобі та й годі!

І цей новоявлений конституціоналізм
в устах Пуришкевича і Ко. зовсім не
випадок, не підшвивання під популяр-
ні дозуги—(як вже там у Пуриш-
кевича підшвивання),—це, видимо,
щирі завви і на нашу думку—цілком
нормальне зв'язище, яке виходить з
примет людського духа. Адже ще
Берне завважив, що „нема на світі
такої людини, яка б не любила сво-
боди; тільки справедливий вимагає її
для всіх, а несправедливий виключно
собі самому“. Крушевський, Пуришке-
вичі, Крушевян, Проценки, певна
річ, не від того, щоб мати волю, але
мати її тільки для самих себе і в
цьому й лежить суть їхнього „консти-
туціоналізма“; в цьому також і зарод-
док можливих конфліктів з бюрократі-
єю, що вельми може помилитись
що до „рабочесобояню“ й третьої
Думи.

Чорнотенці хоч і багато раз-у-раз
галасують про своє „слухняство пе-
ред „властными прѣдержанцами“, але
на практиці його не дуже то виявля-
ють і зараз своє слухняство хова-
ють у кишеню, скоро начальство не
по їхньому хоче зробити. До того ж
воли тепер сила, до того ж „Wille zur
Macht“ п'янить, до того ж несправед-
ливий теж вимагає свободи, хоч і
виключно самому собі... І в резуль-
таті Пуришкевич починають заявлять
себе конституціоналістами, а Круше-
вані бількяться за опуканий народ.
І свою свободу, свої привилеї, свої
прерогативи вони обороняють, за-
ра них вони готові будуть пор-
вати ту нитку, якою думає їх смикати
бюрократія, за них вони й „нера-
бочесобояню“ можуть поробитись.

Певна річ, конституціоналізм Пу-
ришкевичів і шага мідного не вартий
і тягнеться тільки дати, доки обо-
в'язитиме Пуришкевичеву свободу.
Але як симптом, усі оті заяви дуже
характерні, бо показують, як важко
бюрократії здихатись здобутків ви-
вольного руху, коли вже до його ре-
п'яхами шпильються навіть Пуришке-
вичі. І хоч справжній опозиції в
третьій Думі буде невелика, але все-таки
Дума може стати „нерабочесобояню“
і чимало прикрив несподіванку при-
нести бюрократії. Як ворожити, що
викликав нечистих духів, та їм вміє
заклясти їх і прогнати, так може бю-
рократія опинитись перед чорнотен-
ним рухом, який сама ж вигоду-
вала й до сили довела. Реакціонери,
що закопують владу, можуть не
схотити ділитись нею з бюрократією
і перед цю знов стане питання про
розпуск „нерабочесобояню“ Думи.

Питання часу.

V.

(Києць).

Велике завдання, яке стоїть тепер пе-
ред нами—оте будовання нового світо-
гляду серед нас—вимагає, певна річ, і
заходів не аби-яких та жертв не малих.
Але на них мусимо заздальгидь пристати,
як що хочемо тільки справді щось робити,
а не „серцем замірати і гнилою ко-
лодою по світу валитись“. І насамперед
ми повинні навчитись хотіти, бо без цієї
науки, звичайно, нічого не вийде і всі
наші розмови про те, „як нам стати до
роботи“, здадуться хіба на чудовий брук
до некла, а цього матеріалу я так ми
вже, здається, досить „шосталячи“—час би
і перестати. З другого боку, навчившись
хотіти, повинні ми захочитись самою
ідеєю роботи, та й то не тільки до гли-

бини душі, але й до глибини кишені,
мовляв дотенним словом одного „мого
приятеля. Одні дві шідстави—енергія в ро-
боті та матеріальні жертви—це conditio
sine qua non усякого успіху, а тим більш
у такій великій справі, як освідмлюван-
ня пародій мас. Перед нами величезне
море народної темноти, злиднів, убо-
жества, невідомости; щоб тільки схит-
нути його—треба й величезного напружен-
ня усіх сил, інтелектуальних і матеріаль-
них. З тріма руками й потякаться тут
нічого, а краще наперед сказати: „ш-
скайся, куме, на дво і не трать марно
силы“. Напово звичайною мизьвисту, на-
шим невмінням хотіти й нашими злид-
нами ми справді заважуємо себе „на дво“
і покажемо, що ми ві до якої роботи
недатні, що ві одного камишка ми не
принесемо на нову будівлю. А коли вопа
без нашої допомоги встатиме, то певна
річ, і нашого впливу там не буде і ви-
вольний рух піде наперекір нашим пла-
нам і бажанням.

Час однак тепер такий, що мусимо
всі сили напружити, щоб без нас таки
не обійшлося. Сили поодиноких людей
тут мало і через те кочче потрібно зло-
жити їх до купи, притягти по змозі й
тих людей, що досі в тихих закутках ди-
вились на славкування поодиноких робіт-
ників і нішком співчували, але сами уча-
сти в роботі не брали ніколи. Спочуття
—велика річ, але тільки тоді, коли йде
в нарі з посилююю допомогою тому спа-
сеному ділові, що заслужило спочуття,
—без цього ж воно в практичній роботі
дуже мало варто. Побудування на одній
роботі усіх свідомих елементів, з яких
сучасне українство складається, тільки й
можливе саму роботу поставити на по-
трібу височин, роздати її в ширь і зро-
бити справді корисною та продуктивною.
Треба, кажучи енергійним словом Шев-
ченка,
миром

Громадою обх. стати.

Та добре вгострать сокарю—

на темному народно, і тільки отак
„громадою“ заходившись, поєднавши усі,
які маємо, сили, й можемо сподіватись
бажаних наслідків од своєї роботи.

Але, завважити, чи ж можливе таке
поєднання сил, що розійшлись тепер по
всіх напрямках та політичних течіях,
з яких кожна провадить собі до иншого?
Мені здається, що це цілком можливо
зробити, не наслідуючи своїх переконан-
ня. Адже, власне кажучи, роз'єднання у
всіх поступових людей буває здебільшого на
таких пунктах, які тепер мають більш тео-
ретичний, програмовий, а не практичний,
тактичний характер. Наближає мета у
всіх більш-менш однакова: послужити
справі народнього визволення і насампе-
ред самому народові допомогти, щоб склав
він з очей своїх полуду і побачив, де
стоить його приятель, а де вороги, і до
кого йому пристати треба. Хоча б іми
пліхями йшли ми, а опинимось усе-одно
коло цього кардинального осередка су-
часного життя нашого. Це той Рим, у
якому всі шляхи мовляв сходяться. А
коли ми всі до одного місця простуємо,
то, видима річ, нам по дорозі і допома-
гачи один одному, viribus unitis, кочче,
швидче й безвечніше буде нам туди ді-
статись. Може там, далі за Римом, шлі
ха наші й розійдуться—і напевне так
воно таки й буде,—але то справа не та-
ка ще близька і ще матимемо досить
часу її тоді й обмірковувати. Але поки що,
неологічно, непрактично і швидко од-
магачись тим, що шляхи не однакові,
скоро всі вони провадять до одної мети.
І там більше це треба свазати про ту
роботу, про яку власне йде у нас зараз
мова. Культурна робота—не така широ-
ка канва, на якій кожен може гашувати
свої власні мерехтання, не зражаючись
тим, що сусіда робить те ж саме трохи
нашим способом. Ів-не-яв, а той і дру-
гий гашув, тоб-то заповняє реальним
змістом порожнє місце, робить реальну
роботу, яка має на меті, щоб замість
порожньої канви повстали швидче при-
надні вірці. Таку роботу можна і треба
робити, не тільки одно одному не пере-
обиваючи, а допомагаючи, скільки сили і
зможі. І кожному, чи серце не гризе
душа злість до людини, кожному, хто не
належить до ворогів правди, справед-
ности і волі, хто не тільки собі добра
шукас, а иншим зичить—уському знай-
дуться місце в лавках культурних робіт-
ників, усякий може в сильній улік до-
бра і правди і своєї країни меду по-
клясти.

Післях конкретніших пропозицій і за-
раз не могу ставити, але виходячи з
приципу: „чимбай уши слышати да слы-
шитъ“, а хотів зачитити питання величез-
ного, як на наш час, ваги і виснети
його перед очі українського громадян-
ства на загальний розгляд. Я певен, що
розгляд той кичень-кичень дасть таки
зможу й конкретніше поставити справу,
організувати нашу роботу серед наро-
дніх мас так, щоб од неї яко мота біль-
шої були наслідки і яко мота менше сили
пропаділо марно. Часи, які тепер ми
переживаємо, часи реакції і руйнування
усього, що наще було вже близько коло
нас—воно голосно нагадують, що треба
приняти виклик, який робить темна си-
ла і відновити на його достойний спосо-
бом. А спосіб цей єдиний—боротба з
темнотою і невідомістю, цими лайра-
чними помішниками й послугачами реак-
ції. Я не хотів би, щоб до нашого на-
роду приладжено було палючі слова ве-
ликого шведського патріота й борца за
свій народ, Берне. „Волю,—писав він,—
добувають, а не дістають дурно; і той,
хто взяв її, а потім вернув без боротьби,
був звичайний собі злодюжка і повисити
його варто“.

Стережимось ж, щоб історія не вирек-
ла і про наш час такого гіркого при-
суду, щоб не залишила нас єдиного
нічмемого злодюжки... Прийти з такою
репутацією на суд нащадків і до віку
гойдатись на історичній шибенці—це та-
ка перспектива, перед якою заздальгидь
лице шашть од сорому, а серце пере-
ймається некучим жахом. І тим більше,
що не підняти під таку репутацію—од
нас самих залежить...
Сергій сфремов.

3 газет та журналів.

„Новое Время“ (число 11359)
анову свою прихильну увагу звертає
на українців. В статі „Официальное
упрзднение русскаго языка“ д. Ен-
гельгардт висловлює надію, що „Рус-
ская національная дума“ зверне ува-
гу на те, що в Росії часто народні
групи витрачуються на протинародні
та протидержавні справи. Приклад
такого „легкомисного“ відношення
до народніх грошей вбачає він в то-
му факті, що
„Вища вчена інституція Імперії—
академія наук на власні гроші русь-
кого народа видала твір на штучному
„українському“ волашці. Такий ата-
виз сам по собі досить дивний, а в
данному разі він просто ганебний“.
Зацітувавши далі статю проф. Гру-
шевського з його збірника російсь-
кою мовою „Освобождение России и
украинский вопрос“, де йшла мова
про субсидію австрійського уряду
науковому товариству імені Шев-
ченка, робить автор такий „знамени-
тий“ висновок:
„Звідси випливає, що без почину,
піддержки та субсидій австрійського
уряду, хоча б і „скупою рукою“,
не було би „українського“ наукового
руху, ні курсів „української“ історії
д.д. Грушевського та Франка, ні са-
мого українського волашцю, штучно
вигаданого, мертвого, нікому не потріб-
ного, на якому ніхто не думає та не
розмовляє.
Невже тепер ролю австрійського
уряду візьме на себе уряд російський,
з окрема Академія Наук?
Але що ж, як не розвиток украї-
нського руху, й примусив австрійський
уряд рахуватись з ним? Про це д.
Вигельгардт скромно „умовчує“.
Далі твердить він, що „перший
подув волі порвав, рознік“ хитроумне
давутиння „українофілів“ про украї-
нський рух.
„Саме скасування цензурних заборон
показало, що „українські дисципліни“ в
Росії нікому не потрібні“.
Що ж коли, на думку автора, „са-
ме життя“ і це показало, навіщо
це йому з витривалі боротися? Аж
ні. Річ у тому, що
„далекосилі українці заховавшись
під крило Академії Наук. І чи їм мо-
жна повірити, що на вища вчена ін-
ституція в Росії санкціонувала їхні
злісні вигадки“.
А весь злочин академії в тому
тільки й лежить, що вона попустила,
що „мова Ломоносова, Карамзіна,
Пушкіна, Гоголя, Тургенева не за-
гальноросійська мова, а тільки „літе-
ратурна великоруська“.
„Значить, державної мови в Росії
нема. А „великоруська народієть“

що присвоїла собі державне значіння, складає серед народів Імперії тільки меншість. Таким чином Академія своїм ученим авторитетом, офіційно, на запит уряду, ствердила основні тези фантастичної теорії українського федералізму".

Це так обурює д. Енгельгардта, що він нагадує своїм читачам, що "довгий час Академія Наук в нас була інституцією не руською й наповнювалась здебільшого вченими німцями, які часто на руські гроші видавали товсти томи на потреби свого фатерланду. Але як не руська інституція раптово обертається в ХХ віці ще й в протируську та протинаукову, санціонуючи мізерні натяжки псевдонаукових українських теорій".

І суворо-суворо наказує д. Енгельгардт академії наук—

переглянути свою офіційну постанову р. 1906 про розкладання загально-російської мови в „великоруську літературну“, після чого в російській Імперії зовсім касується руська мова, а зв'являється рівноправні— „українська“ та „великоруська“...

Очевидно новоремесленський політик думає, що під його дудку повинна танцювати навіть вища наукова інституція...

* Петербурзьке „Слово“ думає, що коли в 3-й Думі будуть живі люди, їм повинно бути ледо, чим загрожують Росії продовження її сучасного страшного лихоліття. Її велика відповідальність законодавця швидко примусить їх зрозуміти, на якій шлях ведуть їм ступні Росії. Її вони це зрозуміють.

Як акт 3 юні, так і теперішні надії бюрократії повинні врешті показатися тим самим— „самообманом“.

І цей самообман виявиться навіть тоді, коли не справляться пророкування „Слова“ про третю Думу.

* З приводу процесу Гурка та його заасуду „Русь“ пише:

„За ліквідації Гурко міг би дістати арештанські роти. Значить особливому відьому морального почуття—од суворорі кари за голодання селян—присуд не викликає“.

Та все ж, каже газета, треба знати, що громадська думка може почувати де яке задоволення. Ще б пак:

„Д. Гурка, недавнього „олімпейца“ висот бюрократичного світа тепер зведено до нуля з погляду морального, громадського та службового—останнє найгірше для цього холодного кар'єриста“.

* „Товарищ“ тримається в цій справі загальнішого погляду:

„Самовласця, звичка до безконтрольного витрачування буквально „останньої народньої копійки“, легкомисне відношення до народніх злиднів та свідоме одурювання громадської думки—ось класичні риси бюрократії, що знавшли собі таку ясраву ілюстрацію в процесі дійсного статевого, соціалістичного Гурка“.

Володимир Самійленко.

(Деякі слова до характеристики його поетичної творчості.)

Незабаром чверть віку мине як уперше українська муза промовила устами нашого поета, для вшанування поетичного талану якого уряджено сьогоднішній вечір. Володимир Самійленко судилося виступити на арену українського письменства в таку історичну добу, котра ніким чином не могла сприяти розвитку природженого талану поетового. Се було як раз в середині 80-х років минулого століття. На нашому небосхилі стояли чорні хмари, чорніші навіть од тих, якими було оповите все небо над цілою державою російською. Серед сей страшної темряви ледве-ледве було помітно слід громадського життя і літературної продукції минулих недавніх часів. Натрапили на сей слід ми не кожний, а хіба тільки той, хто всім ступити на стежку українства заздалегідь, поки ще не наступила темна ніч. В часи цього тяжкого лихоліття, лихоліття над лихоліттями, ті поодинокі, окремі люди, що через якісь причини попереді опинилися на стежці українства, пильнували здатися, тільки одного, як би самі їм не загубити сліду і не зступити всієї стежки. Проте ж щоб інших навертати на сю неперну стежку, нічого вже було й казати. Так стояла справа з громадським життям.

Не краще вона була і з літературною продукцією. Нисати рідною мовою можна було тільки хіба для усолоди самого себе. В очак письменника українського славетна Гаванга Гутенбергова вигадка мала ціну не більшу од ціни ломаного шлага, бо українському слову заважно було шлях до друкарського станка в межах величезної російської держави. Щоб опинитися на слову станку слову українському, треба було подаватися аж за кордон і там десь шукати собі притулку. А знайшовши його, сидіти там і до дому не повертатися, щоб не робити прикраси собі, ні авторів. Тодішнім авторам українським доводилося вазнати тим безливого вітхи, яка по знаку тільки собі без-

ПО РОСІИ.

— Роспис. „Росіи“ повідомляє, що міністерство фінансів виготовило вже роспис видатків та прибутків на 1908 рік. Звичайного прибутку буде—2,318 мільйонів карб.; звичайних видатків—2,317 мільйонів карб.; надзвичайних прибутків—7 мільйонів. Надзвичайні видатки будуть ось які: на ліквідацію російсько-японської війни—67 мільйонів карб.; на будівництво залізних доріг—59 мільйонів; на допомогу людям, що постраждали од неврожаю—8 мільйонів; на субсидію товариствам залізних доріг—7 мільйонів; на викуп пропавшого права 4 мільйонів; на виплачування короткочасових боргів 53 мільйонів; разом—198 мільйонів карб. Ці видатки мається покрити з побільшених на 1 мільйон вичайних прибутків, з надзвичайних прибутків (7 мільйонів) та з кредитових операцій (190 мільйонів).

— Думи про генерала Ліневича. Генерал Ліневич, розмовляючи з якимсь журналістом про становище на Далекому Сході, висловив, як пишуть, „Вірж. Від.“ дуже песімістичний погляд. На думку Ліневича, щоб забезпечити найдоцільніші, російські потреби на Далекому Сході, треба: 1) не гавчи часу прокласти другу колю сибірської залізної дороги; 2) забезпечити військом китайську залізну дорогу на те, щоб, як дроба буде, захопити її в свої руки та користуватись нею без перешкод; 3) забезпечити себе в важному Усуйрському краї, в який, після звоювання Кореї, мають ввійти вхід японці; 4) наслати, як-мога більше, війська в Над-Амурську країну, що й малое зробить тоді, коли Ліневич вилізав з Далекого Сходу, але й досі не зроблено.

— Новий аграрний законопроект. Міністерство хліборобства, щоб сполучити до купи всі земельні заходи правительства по всіх пролах держави, має подати в Думу ще один аграрний законопроект. „Гол. М.“ сповіщає, що в цьому законопроекті запропоновано буде зробити всі земельні наділи, які даються сибірським селянам, чужородцям та переселенцям, їх приватною власністю, а оброчну податъ з цих земель перетворити в поземельний оплаток або ж викупні платіжкі. Окрім цього законопроект радить установити цілий ряд способів, як допомогти сибірським хліборобам краще обробляти землю.

— „Експлуатаційний корпус“. Вірж. В. прочули, що в міністерстві доріг, з ініціативи фон-Вендлера, заводять спеціальний „експлуатаційний корпус“—на випадок залізничних страйків. На експлуатаційний корпус підуть кошти з того десятимільйонного фонду, який узяв з себе кредит на поліпшення залізних доріг. Єсть чутка, що начальником цього корпусу буде фон-Вендлер.

— Переселення. Переселенський уряд має відомості, що за тиждень од 14 до 21 октября в Сібір через Челябинськ переехала 731 родина переселенців—4.652 душі обох полів та ще 1,242 ходоки. Назад за цей час вернулось: 99 родин—471 душа та 2,741 ходак. Од 1 января до 21 октября 1907 року в Сібір пришло 65,797 родин переселенців 404,294 душі обох полів та ще 141,924 ходоки. Назад за цей час вернулось:

3,805 родин—18,763 душі та 76,786 ходоки.

— Як убито Гапона? Газета „Сосодія“ (Рос.) умістила таку звістку: Один російський революціонер, який жив на острові Канпрі, одвіжаючи в Шанхай, подав кореспонденту „Согієре della Sera“ деякі подробиці про вбивство Гапона. З слів цього революціонера виходить, що Гапон по приїзді його з-за кордону в 1905 році вже не вийня віри в революційних колах; а коли одного разу побачили, як Гапон виходив од графа Вітте, призначили інженерів Рутенбергові, його приятельові, стежити за Гапоном. Незабаром і Рутенберг втерив до себе віру. І от, щоб виправдати себе, Рутенберг наготував клітку для Гапона на дачі в Шувалові. Рутенберг постарався так, щоб революціонери почувли, як Гапон викладатиме свій план зради товаришам. Вони погнали, височили з схованки, спершу покалічили Гапона, а далі вчинили над ним самоуд. Рутенберг утік за кордон. Тепер він живе в Австралії.

ПО УКРАЇНІ.

— У Києві. Арешт воєнної організації. Вночі під 26 октября, з наказу київської охоранки, зроблено трус на квартирі в Морозовських в будинку № 90 на М. Володимирській улиці. Сподівались там застати збірку членів фінансової комісії воєнної організації при київській комітеті партії с.-р. Коли до Морозовських прийшла поліція, вони—два брати, студенти університета й політехніки, і сестра, слухачка вищих жіночих курсів—заявили, що то до їх зійшли гості. Про те ніхто з їх не знав на привітці своїх гостей, і тоді було зроблено трус. Арештовано: підпорука 21 саперного батальона Микола Лиснев, підпорука 19 кавалерійського полку Павло Пошмаїла, перського міщанина Василя Радченка, потом праж. Микола Галицького, студента ун.—та св. Володимира Зетеля Зусьмана й дві дівчини, що не сказали своїх прізвищ. Під час тругу нічого негалежного не знайдено, але арештованих одведено в участок, а офіцерів оддано „въ распоряженіе штаба крѣпости“.

По тих же адресах, що показали арештовані, було зараз пороблено труги. На квартирі в підпорука М. Лиснева знайдено сила рукописів злочинного змісту, вські негалежні книжки, загал (коробку) премудрої ртуті, щоб розризнати виариди, і листа до Наді Верте, що живе в будинку № 116 на Мар-Благовіщенській улиці. Під час тругу в неї знайдено цілий транспорт, до 10 тис. примірників, негалежної літератури для воєнної організації. Тут були №№ 8, 9 і 10 журналу „Земля і Воля“, № 5 „Знамя Труда“, №№ 6 і 8 „За народъ“, „Новая нагорная проповѣдь“ Кармалюка з епіграфом: „Въ борбѣ обрѣтѣ ты право свое“, „Хитрая механика“ з таким самим епіграфом. „Къ рекрутамъ і новобранцамъ“, видання партії с.-р. та інші книжки. Вся ця література лежала в трьох кошах, під накривкою, в яких на сірому папері було написано „для воєнної організації“. Під час тругу на квартирі в Піотровської, що живе в будин. № 4 на

Володимирській улиці, заарештовано купону книжку на збірний жертвувач, з початком: „Всероссийскій офицерскій союзъ окружного комитета кievскаго военнаго округа“. В книжці ще були всі купони. У нізкого слухача київської політехніки Габеля, що живе в будин. № 20 на Караваевській улиці, знайдено і заарештовано: уповаження на збірний жертвувач на користь партії с.-р., усякі прокламації, видання тої ж партії і другий примірник книжки жертвувач на користь всероссийскій офицерскій спілки, в якій не дохопилося кілька листків. Іх усіх так само арештовано.

— Труги. Вночі під 28 октября, з наказу охоранки, по місту зроблено щось до 30 тругів. Все це в звязку з арештом членів с.-р. воєнної організації.

— З Києвщини. Виборча записка віршом. У Ошарі якийсь місцевий поет, що, очевидно, мав право вибирати в Думу, подав на виборах у Державну Думу виборчу записку віршом:

Раді Парського указа
Въ Государственную Думу
Выбирая я ужь два раза
Мало толку, Много шуму...
Шумъ въ третій разъ явлюсь...
Что-то будетъ, что-то станеть?
Одного я опасася—
Дума долго-ли протанеть?
Но что будогі!.. Въ каньдаты,
Что достоянныи сынтю,
Наши скварскіе собраты,
Душъ я выбрать предлагаю.
Государственная Дума
Встрѣтитъ будетъ пусть готова:
Ягодинскаго Паума
И Ивана Руданова“.

Голосування на виборх було тайне, і так хто автор цього „твору“—не відомо. Але через те, що д-д. Ягодзинського й Руданова у виборчих списках не було, питають про те, чи можна вважати це „поетичну записку“ за дійсну, в комісії навіть не вникало. (К. В.)

— Сіва. В околиці Черкас 16-го октября пройшов гарний дощ. Селення вродили, бо вже до 2 місяці не бачили його і почали де-хто сіяти, а де-хто, в кого черва понівдила,—пересіяти. Погода була тепла і думка була така, що паренті сіва такі попариватся. Коли це з 21-го октября як захолодало, а 22-го навіть і сніг випав, а 23 і 24 дварив такий мороз, що й річка замерзла. Проща те пер, всяка надія на врожай на той рік. А тим часом уже й тепер по деяких селах в околиці Сміли останній мішки хліба селення доїдають. (Од вт. кор.)

— З Поділля. Перелякався й п'ятами набирав. В м-ку Нікови, віницького повіту, не так давно тутешній поміщик д-д. Сафонов в розмові в приватних людях покаркився, що одержав листа з початком краєвої бойової дружини партії с.-р., в якому вимагається од нього 50,000 карб., в противній разі „не поможеть тебѣ ни Нацца, ни Заграница“ стояло в листі. Лист цей неначе пригрозив поміщику. Однак, залишивши навіть своїм домашнім, що вийде з дому в кінці октября, він несподівано вийшов кудись раніш. (Од власн. кор.)

— З Чернігівщини. Грабунки. Під Борзною невідомі розбійники напали на козака Галича, що вертався додому в с. Олевівку, побили його і пограбували Забрали гроші і так усякі речі. По нь розіорили в цьому грабунку арештовано двох і посажено в тюрму. (К. В.)

таланнім матерям, що боялись людського осуду, потайки од людського ока родять дітей, підкидають їх і здебільшого не знають, яка їх доля спіткала у житті. Хто знаєв сі часи, для того досить буде, на мою думку, і сього десятка рядків для загальної характеристики тієї доби в історії нашого громадянсько-політичного і літературного життя, в яку судилося появилися на світ нашого письменства Володимир Самійленкові. Ми знаємо, що характеристика си загалом поверхона й загалом загальна, щоб на підставі її можна було уявити загальний фон, серед якого появилася постать нашого поета. Але ми не можемо більше присвятити часу й місця для докладного малюнку, бо такий малюнок не входить в наш план і не може бути нашим завданням. Зараз ми маємо на думці подати тільки де-вілька слів для характеристики поетичної творчості нашого поета.

Не вважаючи на те, що Самійленко сірідне нам ватхненне своє слово на українській ниві біля чверті віку, не вважаючи на те, що імя Сивенького стало популярним зразу, як тільки він появился на полі рідного письменства,—не вважаючи, кажемо, на се все—обличчя Самійленка і як літератора, і як громадянина аж до самого останнього часу зоставалося мало відомим широким кругам нашого громадянства, бо до самого останнього часу ми не мали навіть повного видання поезій його. Роскідані по рідних закордонних галицьких насонсах, до яких од часу й до часу поет надсилав свої твори, як наприклад „Зоря“, „Правда“, „Літературно-Науковий Вістник“, „Дзвінок“, „Зерно“, „Буковина“ то-що, та по деяких збірниках,—як от: „Альманах-Складка“, „Хвиля за хвилею“ і т. ин., що іноді появлялися на російській Україні, поезії Самійленка як оригінали ні так і переклади, в значній мірі були певідомі широким верствам нашого громадянства. На території російської України Самійленка, як поета, могли пізнавати тільки по невеличкому збірничку його поезій, що якимсь побитом було видано у Києві року 1891 та по кількох ідиких сатирах як от: „Ельдорадо“, „Серенада“, „Патріот“, „Возсоединенний Галичавин“, що в рукописах ходили поміж людей

свого гурту і іноді попадали до людей сторонніх, котрі з захопленням вивчували сі влучно-дошкульні сатири на пам'ять. Незважаючи тим часом на сей прикметливий для XIX віку і загалом дивовижний навіть для наших порядків спосіб ширення творів нашого поета, слава його як гостроумного сатирика швидко знайрлася між українським сьвідомим громадянством і кожний новий твір Сивенького воно зустрічало з радістю. На превеликий тільки жаль почуття такої радості доводилося переживати тільки врядаючи, бо іноді цілі роки минали, які давали багатий матеріал для сатири, але наш поет мовчав і не обзивався своїм гострим словом до громадянства з приводу тих чи інших подій або фактів політично-суспільного життя. Наприклад, між його гарною сатирою на громадянство „До поета“, і другого же більше дошкульного—„На печі“, лежить період і цілий п'ять літ! І тільки в кінці минулого року в громадянстві українського, котре цікавиться становищем і розвитком рідної літератури, явилася змога більш-менш докладна пізнати Самійленка як поета і скласти ціну його поетичній творчості, дякуючи старанним заходам Мочульського, котрий зібрав поезії Самійленка, унорядував їх по змістї з боку хронологічного і результатів своєї праці з передмовою до неї Франка віддав львівській видавничій спілці, котра й видала збірку поезій Самійленка під заголовком „Україні“. До сього збірника увійшли всі оригінали і тільки деякі переклади поезій. Таким чином сього збірника не можна вважати за новий збір творів поетових, бо, як відомо, Самійленко дав нам кілька прекрасних зразків своєї поетичної творчості як майстерний перекладчик. Так, з його перекладів відомі ось які: перша пісня „Ліди“ Гомерової, 10 пісень Дантового, „Пекла“, Мольєрового „Тартюфа“, Опріч того Самійленко пробував свої сили в повісті „Дейний чоловік“, в драмі, написавши драму: „Маруся Чурайна“, комедії „Дядьво Хвороба“, „Химерний батько“, і жарт: „Драма без горілки“. Нарешті, останніми часами, власне року 1906, він дав до „Громадської Думки“, а потім до „Раді“ цілий ряд фельєтонів на влоби дня. Для правдивого

й суспільного уявлення літературного й громадського обличчя Самійленка-Сивенького, треба було б зібрати до купи поіменовані нами переклади й оригінали його твори і як найшвидше видати. Се річ потрібна з усякого погляду.

Коли так до самого останнього часу стояла справа з новим зібранням творів Самійленка, то ще гірше стоїть справа літературної критики та взагалі оцінки літературної діяльності нашого поета. Зрешт брак до самого останнього часу власної преси, ми взагалі біди напушту критику, на науковій праці, навіть в сфері історії нашій літератури. Оже немає нічого в тому дивного, що майже чверть вікова літературна діяльність такого видатного письменника як Самійленко і до сього часу лишалася без справжньої і докладної оцінки, як що не рахувати за таку невеличких заміток Ричченка та Комарі з приводу видання в р. 1891 першого невеличкого збірника поезій Самійленка. Тільки в біжучому році Франко зробив спробу дати загальну характеристику творчості Самійленка з приводу видання першого повного збірника його поезій. Само собою, що без попереднього докладного систематичного розбору й оцінки продуктів поетичної творчості нашого поета скласти і подати шавовним слухачам доброго і бездоганного реферата про літературну діяльність д. Самійленка і її значіння—річ незлим трудна.

Самійленко—поперед усього поет душі людської. Людина і її душа з своїми емоціями—головний предмет і центр його уваги. Поет переплетий наскрізь чуттям любови до людини, до її душі. Він зазирає своїм гострим оком глибоко, па саме дно людської душі, щоб бачити, що в її дітєвсь, зрозуміти вчинки людини, як зовнішній проявлення емоцій духа і своім юмором і сатирою навести людину на добру путь; іноді ж він сімється навіть без думки про се останнє. В своєму невеличкому віршові під заголовком: „Поетові“, д. С.—ко, звертаючись до поета, каже:

Годі тобі малювати Діпро, варіант на дозо,
Та про ті очі співать, що ти їм не бачив нігде.
Краще людину уваляй, завірив її у душу

— З Катеринославщини. Увільнення стріжників. За останній місяць з збройної охорони па катеринославській залізниці увільнено 44 стражники, з їх 29—по по своїй охоті і 24—адміністративно. З поміж увільнених адміністративно двох увільнено за те, що самоправно залишили пост, одного—за образу на словах начальника роз'їзду „Дівка“, деятьох—за нетверезість, одного—за неявку па службу, одного—за вбивство стражника Сесюна, а інших—по проханню самого начальства. (Пр. Кр.)

— З Харківщини. За поступовість. Генерал-губернатор у Харкові запропонував архирєєві та попечитєлю шкільного округи, щоб заборонити священникові Шаповалову, виборчикові партії кадєтєв, одправляти службу і пачати Закопа Вождю. (Русь.)

— З Херсонщини. Шграф на газету. З постанови п. херсонського губернатора од 20-го октября оштрафовано редактора-видавця „Голоса Юга“ д-д. Дмитра Горшковца на 300 карб., в заміноу, коли не буде заплачено штрафу, на висидку па 1 міс. (Русь.)

3 ГАЛИЧИНИ.

— Посол до віденського парламенту Романчук заведувач був одє недавно на сильній катар в горячку і пролежав чотири дні в Львові в ліжку. Але—тєнер д-д. Романчукові вже ліпше і в надії, що швидко він знов з'явиться в парламенті. (Діло.)

З життя професійних спілок.

В четверг 25 октября відбулося чергове засідання членів правління і делегатів професійного спілка працюю, на якому розіорано було суперечку між робітничко-членом спілки Сафоновом та його хазяїном, Маврським, що держав працювати на Вол.-Житомирській ч. 26 і невдоволено виситав за робітника 6 карбованців штрафу. Правління інсультало показання обох сторін і трьох свідків з тієї ж маєстерні.

Вияснилось, що робітник за місячну плату примого шодня вигладувати до 20 сорочок і крім того шодня подрочну лічичу—уценюю. Звичайна коли шаручини заше стоїть біля робітника, має хист до сеї праці, то він швидко даєчє і утворює ріжні речі, але коли вона не утворює за його лічичих сорочок, то він її нічого не доплачує. Такі умови були тут. Але за останній місяць хазяйка почала накідвати і робітникові лічичих сорочок і вимагала, щоб він їх утворює, загрожуючи штрафом. Коли ж робітник одмовився, вона виситав за його плати (10 р. 24 к.) штраф за неутворєні сорочок, шдичи по дві на день, всього за 2 міс. 6 карб. Крім того хазяйка вказувала на те, що робітник не вчив, як сід, своєї шаручини і через те, мовлячи її „попасту“ і далі бавув „окупувати“, а вона—от хазяйка хотіла закнєпати її і для сього виситав за робітника 6 карб. штрафу на „свою користь“ звичайно.

Після пояснєнь свідків і пошлх коментарєв в сій справі члєви спілки вияснилось, що нарікання хазяйка на те, що шдичи то робітник не вчив шаручини утворює були цілком безпідставні. Він вчив її досить добре утворює дрібні речі а тако ж і сорочки. Але краще влучити й не можна було вважати, через вину самої „благодетельниці“. Що ж до штрафу за одмовлення робітника утворює шдичи (абох 20 на день) сорочок, то правління спілки визначило його незаконним, співрачєсь на те, що по договору хазяйка не мала ніякого права накідати на робітника заволю, зверх-трояної плати. Після цього хазяйка згодилася заплатити робітникові шдичю всю його заробітну плату і додала, що вона тільки хотіла „пошукувати“. Цей перший активний виступ професійної спілки в обороні—інтересів своїх члєви яєрваво показав їм яку силу і значіння має спілка для робітників. Беззахисні і безпра-

дують. Радість і смуток її в слові твоєм покажи.

Поет почував себе звязаним з землею, прикутом до неї. В одній із найкращих своїх символістичних поезій „Орел“, котру по блискучій формі можна прирівняти до гарної музики, а по змістові—до перли світової поезії,—поет малює гордого орла, що намірився политигти до сонця, але не міг того зробити. Після своєї невдачної спроби Орел

Зрозумів, що Син він аємлі,
Що буде на віки до неї прикутий.
Не влаштуєти па часті й сильні поривання своєї душі до високого неба, до зірок блискучих, він воліє краще слухати дісонанси на своїй планеті, ніж музику небесних сфер.

Сфер небесних музика—дуже поет,—по вичи гурти процудовані,—
Тільки на лиху її слухати можна не всяк.
Той, хто витас душою в дивних краях між-планетних,
Чус величній акорд. Хай же він слуха його!

Ми ж, що живем на планеті, повинні слухати вітче
Той дісонанс, що має цар всіх істот—чоловік.
І наш поет ціле своє життя слухав сей дісонанс, слухав уважно, слухав терпляче, ніби добує, справивши музику добре улаштованого оркєстра. Зробивши з слухання „того дісонансу“, що дав цар всіх істот—чоловік“, призначення цілого свого життя, наш поет од часу й до часу, раз по раз, всміхається до людей своєю доброю, лагідною, хоч і докірливою усмішкою і своїм високо-інтелектуальним юмором, своєю сатирою, звичайно дуже влучною, дошкульною й гострою, хоча здебільшого не злою, а лагідно-добродушною, він одтуляє ухалюдами дає їм змогу почути той дісонанс власними ушами, щоб він дійшов ім до серця і зворушував його, пробудив душу й мозок в людей від духового сну та недбалства, та дав би змогу зрозуміти якусь ишу хибу своєї вдачі, або ж хибу цілого громадянства. (Кінець буде).

Ф Матушевський.

*) Реферат сей було читано на вечері, що урядив Київська „Провіста“ 24 октября.

внї робітників і робітниця працешних г. Києва, яких залучається біля двох тисяч душ, мають тепер заступити своїх економічних прав в своїй професійній спілці, але її сила і міць буде залежати цілком од самих робітників—од їх енергійного об'єднання, од розвитку їх класової самосвідомості.

Професійні спілці і всім свідомим робітникам треба вести як мага ширшу агітацію за вступлення незалежних ше робітників працешних в члени спілки і за справжнє виконання своїх класових обов'язків тих товаришів, що вже вступили в спілку за справнє виконання своїх класових обов'язків в касу спілки. Во тільки тоді, спілка буде справити на широкій масі організованих робітників і робітниць своєї професії і коли тако ж матиме свої грошовий фонд, тільки тоді вона зможе стати сильною і міцною заступницею робітничої класу.

Далі правління розбрало, де де-які питання пов'язані з поступлення членських внесків і до речу, як найкороче, зібрати пенсійні внески за старі місяці. Для цього розпределено всіх членів по районах і доручено кожному делегату обіти окремі райони. Потім зроблено постанову—тим членам правління і делегатам, які не внесли ще повноту своїх внесків, зробити се по письмі слідуючого тижня. Далі для допомоги членам спілки духовною ліцеєю правління ринило як найкороче улаштувати свою бібліотеку, а для цього ринило звернутися до всіх нестудійних власників книготоргів з проханням жертвувати книжки в бібліотеку спілки.

Так нове правління і делегати спілки працешних почнуть вивляти ознаки живого життя.

Гр. В—ський.

Про виставу жіночої праці.

(Хуцматик, 10).

Одна з популярніших лондонських часописів „Tot bits“ розпочала цінкову анкету поміж „кавалерів“ про те, яку прикмету вони вважають за найціннішу в жіночій. Як повідомляє „Діло“, з 17.300 кореспондентів—16 тисяч висловилося, що найціннішою прикметою жіночій, то—„знання ва-рештя“.

Значить жінка—письменниця, художниця, газетярка, професорка, адвокатка, інженерка, жінка—чиновниця всіх родів і служб і ширше жінка—народні посади далі д.д. „кавалерів“ елемент не бачили, бо безперечно вони мало свідомі в справах „варештя“. Д.д. „кавалери“ та ще одні з навікультурніших країн бажають мати жіноч-кухоньверод і цілком не припускають можливості, щоб жінки ставали в своїй праці та з інших в однаковому рівні з чоловіками.

Наведена анкета дуже яскраво свідчить про те, як ще непевно стоїть навіть за давніх часів справа жіночого рівноправства. Через те всі „не кавалери“, які помічають надзвичайні успіхи жіночої праці поруч з працею чоловіків, які признають за жінками повне право на порівняння з чоловіками в усіх галузях праці,—радо вітають кожні нові кроки жінки на цім полі.

З такими думками йшли й ми на виставку жіночих виробів, що одержала 28 октябр в Києві. Ми сподівалися побачити на цій яскравій доказ зросту жіночого рівноправства в праці, побачити зразки цієї праці в різних її галузях. Але, на превеликий жаль, ми помилалися.

Київське товариство взаємної допомоги жіноч, улаштуваючи виставку, зовсім не звернуло уваги на те, щоб використати слушну вагую для демонстрування успіхів жіночої еманіпації. На виставці дуже широко і цілком репрезентовано саме таку працю, яка під силу жінкам, що напевне добре розуміють в справі рижного „варештя“. Тут є рижоманітні вишивання, кружева, мережки; є дуже мудре басерове шиттво, визерунки, мильятори—взагалі всякі дуже дотепні й хитрі виробы, на які доведлося, загубити нечисленну силу упертої й нудної праці, але які не мають ніякої практичної вартості, бо все це тільки „предмети роскоші“. Що ж од справжньої праці чи штуки, то вони власне зовсім не репрезентовані. Ще мальовнича штука показана кількома ескізами та малюнками (переважно вітток) та чудовими сілєстатами Бем,—але вважати ці малюнки за сілєстату неможливо цінну владку для штуки, наврод чи монети. Результатом розумової праці на виставці являються кілька брошур тай то давню всім відомих. Жінка ж, як робітниця на фабриках і заводах, жінка, як громадський або науковий діяч—не репрезентована зовсім.

Дивно також і те, що серед численних виробів (іх всього більше 327 №№) тільки випадково попадаються виробы з національним українським характером. Є всього кілька листових карток авварелю (для Сальво) та кілька малюнків. А тим часом вже для того, як не для домашніх жіночих виробів українська природа, вірвання, орнаментура й инш. можуть дати багато тем і матеріялу?

Нарешті ще одна маленька увага: як відомо виставка влаштована з метою, щоб побільшити кошти жіночого т-ва взаємної допомоги; значить упорядники мусять бажати яко-мога менших затрат, а тим часом на відкритті виставки було запрошено військовий оркестр, який втравив всілякі „матинші“ т. н. музичну дурщию.

Взагалі ж виставка в тих межах, які їй поставлено, дуже цікава й рижноманітна. А маючи на увазі її благодійну мету, ми тим більше радимо завітати на цю й не тільки всім „кавалерами“.

О. В.

До „землеустройства“.

В „Торгово-Промышленной Газеті“, в одній „Аграрній впросі“, регулярно цитуються цікаві справоздання од крестяньського поземельного банку з такими яскравими цифрами, що зовсім не потребують якихсь коментарів.

В № 235 „Торг.-Пром. Газеті“, од 18 (31)-го сього октябр уміщено справоздання про діяльність крестяньського поземельного банку за період з 15 септябрю до 1 октябрю сього року, себ то за пів місяця.

За час з 15 септябрю до 1 октябрю, як повідомляє „Т.-П. Газета“, загальне присутствє рад крестяньського поземельного банку та державного дворяньського земельного розглянуло 102 „сдѣлки“ по купівлі маєтків на кошт крестяньського поземельного банку, з яких 10 „сдѣлок“ повернуто на доповнення, 6 пішло по 43 ст. статута банк, 45 не задоволено і купівлю 41 маєтку дозволено.

З поміж 41 маєтку—40 маєтків, загальним простором на 40.299 дес., за які продавці заправили 6.431.181 карб., себ то по 160 карб. за десятину, банк оцінив на 4.078.570 карб., себ то по 101 карб. за десятину, й 10 маєток, простором на 2.435 дес., дозволено купити з торгів за 342.200 карб., по 140 карб. за десятину.

З загального числа дозволених до купівлі маєтків на саму тільки Україну припадає ось сілєльки:

Губерні.	Скільки маєтків	Заправили чим ці продаючи публичн	Визначили чим ці продаючи публичн
Київщина	1 694	206,790	203,400
Поділля	1 976	290,000	209,000
Херсонщина	92,390	596,199	438,750
З торгів:	12,435		з торгів 312,200

Усього ж на цілу Росію в 42 губернях з попередніми (до 15 септябрю) з 3-го по 1-го по 1905 р. дозволено до купівлі на кошт крестяньського банку 3.997 „сдѣлок“, на 4.671.114 десятип, на 516 984.452 карб.

За той же самий час, себ то з 15-го септябрю до 1-го октябрю, рада крестяньського поземельного банку розглянула 293 „сдѣлки“ по купівлі землі селянами безпосередню в улаштувачів, за допомогою банку. І тут по 35 „сдѣлках“ видати позичку було одмовлено: через збільшення продажної ціни й непевності товариства, через спекулятивний характер „сдѣлки“, перевизначення земельної норми, заможність покупців, червонолиці, неосвітлені обробляти та через те, що позичка може бути дозволена тільки з умовою, щоб з товариства було виключено 2 члени; видати позичку по 268 „сдѣлках“ дозволено.

Дозволено до купівлі крестяням землі в 42 губернях на цілу Росію, а загальний простір її обхоплює 36.825 дес., яка продається за 5.646.250 карб., себ то по 153 карб. за десятину, але банк дозволює з позичку 4.789.295 карб., себ то по 130 карб. за десятину.

Всю цю землю набувають 10.678 господарів, що мають загально у своїх сім'ях 36.551 душу муж. полу.

З цього ж загального числа земель, на купівлю й під заставу за яку дозволено позички, на саму тільки Україну припадає:

Губерні.	Скільки маєтків	Скільки господарів.	Душ муж. полу.	Мають землі на 1 душ муж. полу.	Набувають ся землі.	Покупна ціна загалом.	Ціна за 1 десат.	Дозволено позичка
Київщина	20	176	638	3,19	6,80	32,500	773	32,300
Харківщина	6	79	291	4,85	8,00	21,800	390	19,600
Луганщина	1	32	122	12,24	12,24	61,200	225	49,900
Полтавщина	3	37	112	3,57	3,57	58,020	271	43,250
Поділля	1	28	88	3,50	3,50	90,225	225	70,200
Київщина	2	196	538	2,74	2,74	216,834	233	170,450
Харківщина	1	16	61	3,81	3,81	21,800	390	19,600
Катеринослав	1	16	61	3,81	3,81	21,800	390	19,600
Волын	2	75	290	3,87	3,87	32,500	773	32,300
Всього	35	303	1,106	3,57	3,57	325,025	1,106	293,000

З дозволеними ринш (до 15-го септябрю) всього „сдѣлок“, по яких дозволено позички з 3-го по 1-го по 1905 р., на цілу Росію зроблено 9.195, загальним простором землі на 1.475.281 дес., що куплені за 190.642.816 карб., а дозволено видати в позичку 162.231.929 карб. В цих „сдѣлках“ мають участь 292.222 господарі, що мають в своїх сім'ях 956.779 душ муж. полу.

3 життя „Просвіта“.

— Голова літературно-артистичної комісії київської „Просвіти“ сповідає членів її, що в середу 31 октябрю в 6 годин увечері відбудуться екстренні збори комісії. Порядок дня: черговий концерт у народній аудиторії.

Загальні збори товариства „Просвіта“ у Києві.

Загальні збори товариства „Просвіта“ відбулися у неділю 28 октябрю в помешканні Народного Дому. Розпочато засідання о пів до першої години. Головою

обрано д-ку Веселовську, секретарями—І. Дзиджору та В. Дубровського. Поряд денний: 1) Выбор нових членів. 2) Доклад з приводу діяльності Комісії Товариства. 3) Біжучі справи, що до видавництва, бібліотеки та інших сторін діяльності Товариства. 4) Перегляд інструкцій для філій і сілєських бібліотек Товариства.

З 74 кандидатів у члени Товариства 71 членів обрано одностайно і тільки трьох кандидатів обрано більшістю, таким чином число членів Товариства тепер перевищилось за 300.

Д. Орловський читав доклад з приводу діяльності комісії Товариства, з якого видно, що з великого числа членів участь в роботі комісії беруть тільки сама незначна частина, якій, звичайно, не по силі виконати ту працю, що є завданням „Просвіти“. Так швидко—лекційна комісія зовсім не zorganizувалася і фактично не існує. В бібліотечній комісії, яка повинна впорядкувати бібліотеку „Просвіти“ працюють два—три чоловіки і через це справа з впорядкуванням тягнеться й досі члени Товариства не можуть користуватися бібліотекою, яка зараз є в Києві найбільшою та найкращою що до українознавства. З чотирьох комісій тільки дві: артистична та видавничая функціонують більш—менш правильно.

(Києць буде).

До виборів у третю Думу.

Снарга на вибори І. В. Лучицького.

„Кієвлянин“ повідомляє, що з приводу вибрання д. Лучицького членом Думи од другої курії м. Києва—через київського губернатора послано в Державну Думу скаргу. В скарі зазначається, що в списках виборців є багато проганин, що участкові виборчі комісії було признано за кілька днів до виборів, що в день виборів багато пунктів виборчої інструкції не було додержано, а в помешканнях, де відбувались вибори, навіть не було окремої кімнати, щоб в ній писати виборчі записки й т. д. Крім того, в скарі пишеться, що д. Лучицький—обранець євреїв і інших виювничих инородців й що з російських виборців тільки одна черв'я подала голоси за цього кандидата. На підставі цього виборці просять Державну Думу скасувати вибори по другій курії м. Києва.

Про вибори думців у Петербурзі.

Як пройшли вибори у третю Думу у Петербурзі, центрі російського інтелектуального життя? Це питання мабуть дуже цікавило на Україні багатьох, і мабуть читали вони телеграму про результати виборів з меншим захопленням духа—так як і українці, по всій Росії розпорошені, кидалися до телеграм з Києва, Харькова, Одеси, Полтави, Чернігова тощо. Тепер вже всім звісно, хто й яким числом голосів обрані виборцями в Петербурзі у російській парламент; про те, читачі „Ради“ може захотять знати, як підготовлялись ці вибори, які налі мали виборці і чого бажалося їм досягти подачею такого чи другого списка кандидатів у Думу. Менш приводилося бачити на різних передвиборних зборах, прислухатися аргументів представників рижних партій і безпартійних промовців; про те й можу де-що передати у цьому листі.

Головніше, що одрізливо промови червонолиці виборчої кампанії від двох попередніх,—це те, що промовці од рижних партій не стільки вказували на пункти програм та платформ партій, одмины яких вони лічили вже відомими слухачам, скільки критикували поведження представників тих або інших партій у 1 і 2 Думі. Слухачі реагували на це далеко спокійніше, ніж торік і веспю цього року: їм звісно було, як поведилася у двох перших думах та або друга партія; описки викликав хіба тільки той промовець, що яскраво метафорю характерізував особу того або другого члена всієї Росії члена бунших дум. Перекори представників партій по негодам їх у відношеннях до того або другого питання державного строю теж не викликали того обурення, яке помічалася на виборчих зібраннях перші два рази. Видимо було, що слухачі, чи партійні чи безпартійні,—вже байдужіші до партійних теоретичних суперечок; їм хотіло почути конкретних думок про те, що робитиме той або другий кандидат, обороняючи у Думі тезис маніфеста 17 октябрю 1905 року. Коли на одному зібранні один з безпартійних промовців, Зарудний, звернув увагу на те, що цей маніфест треба розуміти не інакше, як внято-опційний основний закон, а не як обіцянку тільки виробити якийсь закон,—можна було бачити, як аудиторія однеслася до його аргументації: довір-предові описки показали, що цім люди цікавились далеко більше, ніж партійними суперечками. Треба зазначити, що партійні виступи взагалі вже не так докучали слухачів, як основні питання, чи вперед чи назад пропуститимуть кандидати в Думі, коли їх буде обрано. Таких викриків, як торік: „Якої партії?“ коли промовець виходив на нафедру,—цей раз не було вчутно. Про інших промовців розмовляли на перервах, що хоч він і виставляється

такою або іншою групою, але він не належить до неї, а тільки співчуває їй; коли д. Мілюков поставив досить ясно запитання промовцю Соколову, виставлений кандидатом од р.-с.-д. п. партії,—чи він більшовик, чи меншовик, а той нічого на це не одповів,—ніхто й не поцікавився знати, якого толку соціаліст Соколов? Де-які зібранні й починались з промови, що влялі в представники рижних партій, але їх з'єднують такі-то конкретні насущні питання.

Так зробили напр. поляки, які признавались, що хоч дома, у рідному краї вони поділяють на різні ворожі між собою партії, але тут, у Петербурзі, поляків, представників цих рижних партій, однаково цікавить, як відносимуться у Думі російській партії до діл: про автономію Польщі, про вирізку з царства Польського холмської губернії, про проєситу на рідній мові по всіх школах не виключаючи й університета та про зменшення числа представників польських у Думі. Промовці од кадетів (Мілюков), трудювників (Водозовов) і с. д.—ків (Соколов) давали одповіді на ці запитання не дуже ясні, окрім Соколова, якого перелиняв частий пристає, закрявши збори: але у цих відповідях представники російських партій знов мали метою свої партійні суперечки,—і це не задовольнило слухачів.

Може такі слідки партійних незгод привели до того, що в газеті „Товариць“ появилася стаття, що треба „безпартійним“ (до яких, додамо од себе, у Петербурзі належить маса инородців, що не висілися ні в яку з російських партій), як то було й веспю цього року, згуртуватися в окремі блок, який би виставив свій особий список кандидатів. (Трохи згодом, коли такий блок zorganizувався і виставив свій мішаний список з кандидатів лівих партій, кадетська партійна газета „Річь“ висміювала його, як пісенітний, бо це ладе, мовляв, не мають одної якої-небудь одрубної платформи, та до того ще й „безмілний“. Не кажучи про те, чи справді треба щоб „безпартійні“ зливали свої паспорти у партійну газету, можна було б помірковувати, щоб дознатися, чи багато є голоєів у цього лівого блока безпартійних? Може, обчисливши сили опозиції та червоної сотні, легше було б цим силам йти на вибори, умовившись про те, хто з кандидатів прогресистів, а хто ретроград. Але середь боротьби партій до того не дійшло; сильніше других проти цього блока виступили с.-д.-ти. Через те й списків кандидатів було бачато.

Треба пригадати, що 6 міст послів од Петербурга тепер поділена були між двома куріями: панською і більш менш демократичною. Перша курія мала два списки: прогресивний, з іменем Стасюлевича, і блока правих, з рижими іменами. Друга ж курія виставила аж 5 списків. В одному (од самих правих, які й пожежі, й крадіжки, й голод, і навіть холеру у-своєму воззванні прозивали вслідком діяльності двох перших дум) була імена: графа Апраксина, професора Кузаківського і академіка Соболевського. Октябристи дали список для другої курії з Грєбєдова (з головної фізичної обсерваторії), Мілюгіна і Перлова. Кадети розсилали свої воззання з іменами, біографіями і портретами Мілюкова, Родічева та Колобакіна. Блок трудювників з народниками-соціалістами виставив кандидатами—Демьянова, Зарудного та Лутугіна. Накінець соціал-демократи прохали подати голоси за Пірожкова, Соколова та Теодоровича. По першій курії подано було 2.261 бюлєтень з 3.287 виборців, а по другій курії 44 з 73 тисяч, яким були розіслані повістки, тоді як усіх виборців лічилися 84 тисячі.

Розуміється, що при великому числі списків кандидатів перший раз (17-го октябрю) голоса розбилися, і у першій курії був обран октябристи Велиєв, який у той же день інтерв'євру „Вірешельх Вѣдомостей“ сказав, що по його думці треба б добувати, щоб де-які міністри подали в отставку; з кандидатів другої курії був обран тільки Мілюков, який одібрав 22.714 голосів з 44.377 усіх бюлєтенів. Усім останнім пришлося йти на перебалотировку, бо тільки кадетські кандидати одібрали в середньому коло 20 тисяч, а другі—то й ще менше. В середньому виходило, що кандидати з октябристив і од блока народників з трудювниками одібрали однакове число голоєів—по 8.713 пересично; за ними йшли кандидати „союза руського народа“ в блоку з усіма останніми правими (4.200) і накінець—соціал-демократи (4.100, коли лічили й ті 5.200—6.300 голоєів, що були подані за Соколова, за якого подавали й багато безпартійних; без тих же голоєів с.-д.—ти подали 3.200 бюлєтенів). Крім цих партійних кандидатів, не мало голоєів (коло 6 тисяч) подано було за священника Петрова, якого виставили чоловік 20 безпартійних лівих виборців.

Пришлося рибити 23-го числа перебалотировку—і по 1-шій і по 2-гій курії. На перебалотировку (по першій курії), прогресисти виставили Стасюлевича та Суботічича; по другій же курії к.-д.—ти знов повторили кандидатури Родічева та Колобакіна, а соціал-демократи, увійшовши в блок з народниками та трудювниками,—Соколова та Лутугіна. Цей Лутугін—професор геологічного і гірного інститута, звисий своїми працями по розслідам Донецької каменугольної формаді, на другий день після перших виборів од містра торговлі і в промислу одібрав призваз увільнитися з служби за те,

що осмілився виставити свою кандидатуру од блока народників з трудювниками, а ці партії, бачте,—недегалізовані! Священник Петров, побачивши, що змагається з кадетами—трудно, одмовився йти на перебалотировку. Голоєа, які були подані за його, могли тепер розійтися поміж кандидатами к.-д.-тів і народницького блока. Що ж до Лутугіна, то размовляли й так, що отставка його з казенної служби може повернути на його бік сім'яні тих, хто давав свої записки за ко-го другого.

Пасрїй к.-д.-тів після вибору Мілюкова у послі до Думи значно піднісся. Сей лідер їх, забувши мабуть, як колись підміювався Гейне над Краполиським та Вальдаским, які після повстання польського віткіти у Паріж, промовляв перед великими зборами трохи не словами Гейне, що leben bleiben wie das Sterben für das Vaterland ist süß! Він натякав, що хтось може збити його, як і колись вбивали поступових членів Думи, але він краще бажав остатись живим, щоб нести тяжку працю визволення рідного народу з неволі. Хоч усім було ясно вже, що на додаткових виборах переможуть кадеті, але ж і правіші і лівіші од них виборці не зхотіли йти за більшістю і порішили зіставитися при своїх кандидатах. Соціал-демократи, що 17-го октябрю за своїх кандидатів зібрали трохи менше 1/10 части усіх голоєів (стільки ж як народники трудювники і як праві), тепер злучилися у один блок з народниками, а не з кадетами, як була чутка раніше, і пішли подавати голоєи за Лутугіна та Соколова. Перебалотировка дуже ясно показала, з яких напрямків саладається так звані інтелегентні сили нашої столиці. Далеко більше чоловіки (коло 58 проц.) голоєів подано було за к.-д.-ських кандидатів Родічева та Колобакіна; коло 1/4 части (19,8 проц.)—за Мілюгіна та Пердова, виставлених од октябристив; лівій блок народників-трудювників з соціалістами не досіг до 1/4 частини усіх голоєів, а дав їх тільки 14,7 проц.; у самому задньому хвості остався блок правих і союза руського народа, руського соборанія і других монархистів, бо на до-до їх кандидатів (Соболевського за Апраксина) пересично припало тільки 2,5 проц. усіх поданих бюлєтенів.

Але при перебалотировці 23-го октябрю виявилася ще одна дуже характерна риса столичного громадянства, коли воно може бути характерізовано відношенням до виборів людей, записаних у другу (демократичну) курію. Не вважачи на те, що партії старалися, щоб на перебалотировку прийшло яко мага більше виборців і справді налічило було по усіх участках столиці більше 1750 таких, що приходили тільки на перебалотировку, а 17 октябрю й зовсім не подавали голоєів,—усе таки вишло, що другий раз прийшло участь у виборах далеко менше громадян, ніж перший раз. 17-го октябрю по 2-ій курії подавало голоса 44.377 з 44.800 усіх мавших право на те, а 23-го—вже тільки 34.377, то б то на 10 тисяч душ менше!

Як віднести до проявлення такого абсентеїзму, не мабуть довго це буде цікавити усіх провинціалів Російської держави. Через що більше четвертини людей, які повинні були дати по совісті одповіді на питання, якого вони хотять бачити в 3-тій Думу, у рішучий момент перебалотировки ухилилися від цього громадянського обов'язку? Чи країні, (ліва і права) партії не бачили вже ніякої змоги перемогти к.-д.-ських кандидатів і не хотіли показувати числа своїх голоєів, чи просто їм байдуже, кого б не було обрано в Думу?

Прислухаючися до того, що говорилось після виборів 23-го, приходиться сказати, що друга одповідь на це запитання буде більше правдива. Друга курія переважно складається у столиці з чиновників, клєрків по різних ви череських інституціях, прикащиків і просто квартирантів. Серед них часто можна почути, що коли уся Росія вже висловилася про те, яку Думу бажав мати, то чи будуть три чоловіки, обрані столицею такого чи іншого напрямку,—від того не зміняться загальний характер складу Думи. Може і даремне нарікаю на цих людей за їх абсентеїзм; може мій домисл—неправдивий; але з розмов за два останні дні мені приходиться зтвердити те, що „унанічне“ демократичних верств нашої столиці—„чаче гордості“ таких же виборців первопрестольної Москви. Там, як видно з дописів у газеті, дуже хотіли показати, що Москва має право показати усій Росії, яка Дума для неї бажана. Петербуржці ж, якто видно й з газет, за дні після 23-го, більше хотять слухати, що каже виборами провинції; а хто переважить у столиці,—кадети, чи крайні-ліві або праві,—нам—одакониєнішо!

Може цим самим виясниться й те, що кандидати од лівіших ніж кадетів—свящ. Петров та Зарудний, коли побачили, що на їх долю припадає менше 1/10 частини усіх бюлєтенів 2-ї курії, зовсім вже не прийшли подавати своїх голоєів на перебалотировку 23 октябрю. Або може своїм абсентеїзмом вони хотіли показати, що кадетські кандидати і без їх подати, а їм нічого вже більше йти з лівим блоком, який не має сил?

Чи так, чи сяк,—усеж 34 тисячі з 84 або 73 тисяч усіх виборців 2-ї курії—це такий процент, що треба буде помукати такого по других містах, у яких вибори були 17-го та 23 октябрю. Хай П'єра, Одеса, Київ, Москва звернуть на це увагу, порівнюючи себе з центром інтелек-

туального і політичного життя нашої держави. У 1-й великопанській курії діло стало шпаклею. Хоч і там замість 2213 душ, які приходили до виборчих урн 17-го, з 3287 усіх, на 23 лилося тільки 2020, але вони постаралися, щоб у Думу не проскочив Стасюлевич, а обрали Лерхе та Апенду—чистих октябристів. Останній одібрав далеко більше половини [60 проц.] поданих бюлетенів, а Лерхе—трохи на половину (48 проц.), тоді як Стасюлевич та Суботич—тільки більше третини (39 та 37 проц.); за те—монархистів—одержали не більше двох десятків голосів. Тут Петербург ясно виявив, що вищі верстви його—у згоді з усією російською землею, яка захохоталася тепер у октябристах. 26 октябрі. 1907.

Українець.

ОСТАННІ ВІСТІ.

(По телеграфу та з газет).

Перед Думою.

Петербург, 28. Хомяков одмовився од кандидатури в председателі через те, що він зовсім неозабочений з парламентською справою. Товарищів повідомили, що на нараді савонників постановлено прохати октябристів перекопати Хомякова не одмовлятися. Другий кандидат—Родзянко. Питання про председателів висувитися на конференції октябристів. «Світ» констатує, що ідея об'єднання всіх правих в Думі доведеться залишити. Організуються група крайніх правих, яких рахується 80—100 чоловік з лідерами Дорером, Пуришкевичем, Шульгиним та Келесовським.

Вчора кабінет обмірковував проект правительственої декларації.

Праці збираються провести Пуришкевича в товариші председателів.

Соп.-дем. та трудові обмірковують питання—чи брати участь у виборах президіума.

Петербург, 29. Царським указом приказано дійсною тайною совітницької Розу-беви одкрити 1 полбрі завітання Державної Думи.

З'їзд к.-д. партії.

Петербург, 28. Доклад П. Милукова про тактику кон.-дем. фракції в Державній Думі ухвалено на з'їзді більшостю всіх голосів проти шести. Резолюцією лівого крила, яке протестувало проти блоків з октябристами, одкинута. Основний земельний проект, внесенний кон.-демокр. фракцією в другу Думу, призначено відповідним комітетом скликати в 1908 р. з'їзд по аграрному питанню і скласти комісію для вироблення платформи діяльності партії в земському та городському самоврядуванні. Постановлено видати партійну газету для селян. Знову вибрано майже весь попередній центральний комітет.

Смертна кара.

Харьков, 28. Покарано Миколаєва, за-судженого на експропріацію в школі. Протестуючи проти кари, студенти університету оповістили забастовку на один день.

Терор.

Єдисавет, 28. Пожежі з підпалів не припиняються. Багато помічників дістали листи з погрозами. Надзвичайні земські збори асигнували 150,000 карб. для боротьби з підпалами і 25,000 карб. допомоги сілським громадам на висилку шкідливих членів.

Трус.

Владивосток, 29. В майстернях воєнного порту знайдено багато нелегальної літератури, рушниць, бовні приклади, чертежі, бомби, листування та печатку головного комітета владивостоцької воєнної організації.

З наукового, літературного та артистичного життя.

М. Загірня викинула переклад на українську мову п'єси Моріса Метерліна «Монна Ветта». Незабаром цей переклад має вийти з друку.

Збірка легенд XIII століття. Проф. Стрель найшов в бібліотечі гр. Вілька в замку Крайденштайн дуже цікаву збірку легенд, що належать до XIII стол. Легенди ці мають чимале значіння для освітлення межисобіччя між Оттоном чеським та Рудольфом Габсбурзьким. (Рус.).

Українські виклади в болгарському університеті в Софії. Рашш уже ми згадували, що болгарське правительство робило пропозиції кільком українським учням з Галичини прийняти кафедри в софійському університеті. Тепер, як повідомляє «Діло», репрезентант болгарського уряду д-р Бахметев запропив на кафедру в правничому відділі судового ад'юнкта у Львові д-ра В. Вергановського, пропонуючи йому дуже корисні умови. Іри тому болгарське правительство згодиться на те, щоб д-р Вергановський, доки не навчиться болгарської мови, викладав свої лекції українською мовою. Однак д-р Вергановський, як раніш д-р Франко та д-р Зобілі, пропозиції болгарського уряду не прийняв, щоб не допомагати в переведенню реакційних реформ в університетській сфері болгарського уряду, який поусуває попередніх професорів

і взагалі дає про те, щоб зробити з університету слуш'яне орудіє для планів князя. Через те, не знаходячи людей серед власної суспільності, які б згодилися стати крайкомами, уряд болгарський і почав шукати таких учених поза межами своєї держави. Однак між українськими вченими таких не знайшлося й тоді болгарці запросили польських учених з Кракова та Львова. Так, між ними, на болгарську пропозицію згодився доцент львівського університету, поляк Пайгерт, який також буде перший рік викладати свою дисципліну українською мовою, бо болгарський уряд не міг дозволити йому викладати польською, якої мало хто розуміє в Болгарії. «І так, додає «Діло» дивно іронією досі болгарське правительство не тільки дає приюток в своєму університеті тій мові, яку репрезентанти польської науки у львівському університеті та прокрібують, як некультурну й нездібну до наукового викладу,—але ж ще більше: культурність нашої мови і її наукову здібність обов'язався документувати своїми викладами у Софії власне один з тих репрезентантів польської науки».

Нові книжки. В Тернополі (в Галичці) вийшла книжка Євгена Мандичевського «В ярмі», де відруковано опіповідання: Груша, Невільники, В ярмі, Святий в'їр, Вранка; ціна 50 сот.

Театр і музика.

Театр «Соловцов».

«Електра, трагедія Гофманстала».

Античне життя було і буде, мабуть, завжди тим джерелом, звідкіль поети всіх народів беруть сюжети, матеріяла художній для своїх творів. Як тільки художникові треба знаменити визначної сили характер, символізувати якийсь бік духовної істоти людини, він, адебітський, вдається до атмосфери античних віків. Так зробив і німецький поет Гофманстала. Він узяв для своєї чудесної поетичної казки—трагедії—атмосферу давніх грецьких часів. Його Електра—це поетичний, порохи символістичний віршований малюнок. Електра—дочка вбитого своєю жінкою царя-можновладця. Душа її горить бажанням помститися матері за батька. Мати сидить на троні свого чоловіка, а душа Електри цього стерпіння не має сили. Помста приходить. Син убиває матір і сам заступає місце свого батька. Душа Електри напилася тим, чого так прагнула, і Електра, танцюючи в патхненні радощів, падає мертва. Такий загальний зміст трагедії Гофманстала. Обставлено п'єсу декорациями було добре. На жаль тільки світало ніколи жартувало. Що ж до виконавців ролів, то тільки д-ка Коляден (Електра) та д. Горелов (Орест), як саїд справилися з своєю роботою. У Коляден дуже відповідна вдача для такої ролі. Гра її мала чималий і зовсім заробітний успіх у публіки. Токарев в ролі матері Електри швидко однаго молодий голос. Маленькі ролі сауг виконали були невдало. Виконавці цих ролів забували, що вони повинні удати пластичних греків та ще й при-дворних.

В веселій комедії: «Пылав страсть», що йшла того ж вечора, надзвичайно гарно, «коштерно»,—як то кажуть франц.: Кареліна-Раїч, Чаруська, Орлов-Чужбинін та Смірнов. Чудове знання ролів спірало тому, що п'єса йшла зразково і справляла вражіння правдивої «картини життя».

Litera.

Цими днями драматична цензура дозволила до вистави п'єсу Генрика Ібсена «Ворог народів», комедія на 5 дій, в перекладі на українську мову М. Загірньої.

Ювілей М. К. Заньковецької. 30 ноябрі цього року буде двадцять п'ять років з того часу, коли славновістка Марія Коститиновна Заньковецька уперше виступила на сцені, як професійна артистка. Було це у Києві, 30 ноябрі 1882 року, в труніні М. Л. Крошницького, яка в цей день виставляла «Наталку Подтавну».

Двадцятипятилітня надзвичайно талановита служба Заньковецької на користь українського театру здобула їй всевітню славу і придбала велику силу прихильників її таланту.

Подавши цю звістку до відомості українського громадянства, сподіваємося, що воно зуміє як слід вшанувати славетну артистку в день її ювілею.

Привітання можна надіслати як нашій редакції, так і труніні М. К. Савдовського, що зараз грає на Троїцькій площі в народному домі.

Антьорські заробітки. Артист Карузо (тепер), що співає тепер в Нью-Йорці одбірає «за вихід» по 10,000 франків (по вшому—3,750 карб.). Він підписав умову з дирекцією опери «Метрополітен», яка зобов'язалася заплатити Карузо за 60 вистав 800,000 франків та окрім того за свій нощт муєнтьи содержувати його в готелі й платити видатки на дорогу. Але ж це ще не весь заробіток видатного артиста: крім 800,000 фр. од дирекції опери, він ще одбірає од товариства грамофонів 200,000 фр. й майже стільки ж з вечірок у Гульда, Вендербюльда та инш. американських багатирів.

Не вважаючи на таку силу грошей, Карузо живе досить скромно; мало курить і п'є тільки самі мінеральні води.

Український артистичний гурток.

В катеринославській духовній семінарії заснували український артистичний гурток. Вже відбулося чотири вистави. Відосиви семінарського начальства до учнів, що беруть участь в цьому гурт-

ку, досить «благосклонні». Воно не тільки не ставиться вороже до такої «затії», а навіть дає поради і допомагає трошки грішми.

Спекталь учнів музично-драматичної школи М. В. Лисенка відбувся у неділю 28 октябрі в театрі Вергоньє.

Школа М. В. Лисенка—одна з найкращих шкіл Києва, як по складу вчителів, так і по загальній постанові діла. Це досить гарно показав минулий спектакль.

З початку постановлено було 3 перших акти відомої драми Неміровича-Данченка «Ціла життя».

Д-ка Давидова—ця дуже молоденька дівчина—показала своєю грою (в ролі д-ки Демурі) серйозні завдатки на інгеніе драматичне. В неї виразна міміка, спечичає обличчя, чується, але де-які дефекти.

Дуже натурально грала д-ка Незнамова (соquette). В неї певний талант, вимагаючий тільки більшої практики; поводитись вона на сцені досить вільно, чим, з рещтою більш-менш володіють всі учасники спектаклю. Не менш натурально і відповідно дійсності грав д. Шальнев. А ст. д. Тараненкові слід базакати голосніший, бо навіть з перших рядів партера його було ледве чути. Взагалі ассамбля був гарний.

Після драми йшли перший, третій (сцена в храмі) і п'ятий акти з опери «Фауст». Д-ій Китай показав хоча й невеликий, але симпатичний голос. Співав він досить музикально, але без душі.

Д-ій Жарковський має гарний голос, поводитись на сцені свобідно і розумно володіє голосом. «Маргариту» замісць не-дужої д-ки Некрасової співала д-ка Рейліна.—Співачка має досить гарний голос, який і володіє не погано, хоч верхи ставити ще не зовсім уміла, а на низах завждо надушує. У всіх трьох співаків чути знайомство з гарною вокальною школою, якою все-же таки найкраще володіє д-ій Жарковський. Взагалі спектакль пройшов дружньо, і всі ці молоді сили як драматичні, так і вокальні подавуть надію, що згодом з них вийдуть справжні артисти.

Нарешті—маленька увага. Д-ці Давидовій було піднесено квітки, що, на нашу думку, при виступах учнів, не зовсім до речі.

Romana.

ДОПИСИ.

С. Аврамівна, ливовецького повіту, (на Київщині). Не що давно трапилося у нас подія, яка свідчить досить яскраво про долю «маленьких людей».

Вчитель нашої церковно-парафіяльної школи, що учительє в Аврамівці вже другий рік, керує в церкві хором. Звичайно, як регент, він стоїть в церкві—як звзагалі регенти—спинною до вітвари. Так воно ведоє завжди, аж ось 14 октябрі під час служби пан-отець послав за вітвари вчительову записку: «Не стоїть кь Св. Престолу задом!» Крім того ще зробив догану вчителю в своїй хаті, загрожуючи йому тюрмою за таке «кошунство».

22 октябрі один парубок попросив учителя просвітити йому шляб. Пам'ятаючи наказ пан-отця, вчитель став з боку співаків та якоє на лихо забувсь таї повернувся спинною до вітвари, як задавав тон співакам. Як зобачив це отець Семен та як гукне на всю церкву: «Не сміть стояти кь Св. Престолу задом! На коліни поставте! Дурний прим'їр подає!» Завтра не будешь мене учителем!» Що було робити бідолашному вчителю? Спик мовчки рака, а тепер ще й боїться за свою долю.

Вінницький повіт. (На Поділлі). Дуже подорожчав у нас хліб, за пуд житнього борошна треба дати 1 руб. 50 коп., та ще добре, як трапиться купити гарного, бо недавно у Вінниці з'явилось в продажу так борошно, що як спекти з нього хліба, то-так тріскотит на зубах, що й жувати неможна. А один монополющик, поївши такого хліба, кілька день заслаб на запалення кишок.

По де-яких місцевостях (напр. в м. Пиківі) трапилося, що скучники забирали у селян кукіль, плячати по 40 коп., за пуд. Цікаво б знати, нашо він був їм потрібний? Чи не од того і хліб, про який говоримо, такий непевний? Не зайвим було б звернути кому слід увагу і на млина, як не по селах, то хоч у Вінниці, бо крамарі не можуть одповідати за мельників. Єсть підстави гадати, що крім кукілю мішається ще й квасоля, щоб не був хліб зовсім чорний...

Дорожчає хліб через те, що надії на другий дуже малі. Рідко по яких селах пішов дощик, багато селян засіяли озимину коло 18-го октябрі, а 22-го вже вдарив холод... єсть і не засіяні поля. У м. Браїлові і окрених селах те не було допи три місяці. Селяне сіяли озимину аж 18-го октябрі. То що з того може бути, коли 22-го температура по Реомюру була коло 5 нияче нуля!.. Страшні примари голоду трівають не йдного бідного селянина! Учителі сільські найбільше журиються, бо не знайдеться для кожного такого доброго турка, щоб зарягував од бід, як не трапилось з одною учителькою (див. «Раду» № 288).

Сміла, черкаського повіту (пч Київщині). 21 октябрі Київське Товариство Грамотности виоридило в народнім домі вечірне читання про Шевченка. В залі народнього дому було повнісінько. Читалась біографія Шевченка і декламувались його твори: «Гайдамаки», «Катерина», «Заповіт» і багато инших з викидкою, звісно, «кромольних місць». Читання супроводилось світовими картинками. Біографія читалась російською мовою. Читав член розпорядительної комісії В. Бахир і, треба віддати йому честь, гарно декламував твори Шевченка, через що читання зробило велике вражіння на слухачів.

Редактор М. Павловський.

Видавець Є. Чикаленко.

ОПОВІСТКИ.

Вийшла з друку нова брошура: П. Опралката.

«Сільські масовні і революційне селянство».

Ціна 5 коп. Склад видани в Українській книгарні у Києві, Безаківська, 8.

Вийшла з друку нова книжка (Відбиток з газети «РАДА») Т. Є. В. ДОСВІТА.

Новість у 3-х частинах. Переклад з польської мови М. І. З. Левичьких. Ціна 50 коп.

Склад видани в Українській книгарні у Києві, Безаківська, 8.

В КНИГАРНІ

Володимира Савинського

— В ЖИТОМІРІ —

можна набути всієї нові книжки і ноты. Так же приймається передплата на всі українські видання. 10—1

ДРУКАРНЯ, ЛІТОГРАФІЯ ТА ПАЛЯТУРНЯ

I. I. ГОРБУНОВА.

У Києві, Хрещатик 38, де гостинниця Sawoj у дворі.

Приймає всяку друкарську роботу:

друкує часописи, журнали, книги, брошури, циркуляри, шлюбні і візитові картки, бланки й книги для економії, сахарень, банків та инше.

ВИГОТОВЛЮЄ КОНТОРСЬКІ КНИГИ.

КОЖНУ РОБОТУ ВИКОНУЄ ШВИДКО І ЧЕПУРНО.

«Українська Книгарня»

(Бувш. ред. журн. «Кіська Старина») Київ, Безаківська вул., № 8.

продаються ось які українські книжки:

- Барвінський П. [Галицький] Нарис і оновілення т. І. Подата, р. 1907, ціна 1 руб.
Грушевський М. Освобождение России и украинский вопрос. С. П. Б. 1907, г., ціна 1 руб.
Про старі часи на Україні [Коротка історія України] С. П. Б., р. 1907, ціна 20 к.
Ефремов С. Шевченка українське письменство Київ, р. 1907, ціна 5 коп.
Ібсен Г. Ворог народів. Драма. Перекл. М. Загірня Київ, р. 1907 ціна 30 коп.
Комаров М. Українська драматургія. Збірка біографічних шкідобів до історії української драми і українського театру [1815—1906 р.] Одеса, р. 1906, ц. 1 руб. 20 коп.
Кравчицький М. Л. Збірник творів т. І, ц. 3 р. 50 коп. т. II і III по 1 р. 50 коп. за том.
Мирний П. Книжка трета творів. Драматичні твори. К., р. 1907, ц. 1 р., на кр. пан. 1 р. 50 коп.
Норвєч Граматка [український букварь] з малюваннями. К., р. 1907, ціна 15 коп.
Порш М. Із статистики України. К., р. 1907, ціна 20 коп.
Суходольський А. Л. П'єста або загублена доля. Драма в 4-х діях. Харьк. Драма в 5-ти діях. Р.и.л., р. 1902, ціна 70 коп.
Хуторний Т. Чатавка. Перша книжка пієса граматки, 3 малюваннями. К., р. 1907, ціна 35 коп.
Чикаленко Є. Розмова про доду. К., р. 1907, ціна 2 коп.
Шерстюк Г. Коротка українська граматика для школи ч. I. Подт., р. 1907, ціна 20 коп.
Яновська Л. Без віри. Драма на 5 дій та 6 одній К., р. 1907, ц. 15 коп.
Портрет Т. Г. Шевченка 11—14 верст. ц. 1 руб. доповн. вид. 20 к. роботи художника Ф. Кривецького.
Тут же продається передплата на журн. «Літ Науковий Вістник», [Українц, Записки Наукового Т-ва Імени Шевченка] і газети «Рад», «Рідний Край» [Галицький] і «Слово» [Київський]. Продаються окремі книжки цих журналів і окремі числа газет.
Крім того продаються фотографічні портрети укр. письменників, артистів і гетьманів ціною од 30 коп. до 1 р. і листові картки письменників, артистів та гетьманів, ціною од 3 коп. до 10 коп. за примірник.

А К О Р Д И

антологія української лірики від смерті Шевченка найбільш розсично українське видання, на величю панері, садобене організовані ілюстрації та українські нотини. 316 сторін великого формату. Продається в Українській Книгарні Брн., «Кев. Стар.» (Безаківська, 8), можл. мати також в котторі Літературно-Наукового Вістника (Київ, Прорізна, 20). ЦІНА 3 руб. 50 коп.

Приймається передплата

НА СЕЛЯНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК

«Світова Зірниця»

зі щомісячним додатком для дітей

«ЧИТАЙТЕ ДІТІ!»

Як до сеї пори, так і далі «СВІТОВА ЗІРНИЦЯ» буде дбати про поліпшення до-бробуту селянства.

Ціна «Світової Зірницї» зі щомісячним додатком для дітей—на рік 3 карб., на пів року 1 карб. 50 коп., на 3 міс. 80 коп., на місяць 30 коп., окреме число 7 коп. Передплатники «Світової Зірницї» в 1907 році одержать безплатно дві коротких книжечки, а окріч свого ті, що випишуть «Світову Зірницю» на цілий рік, одержать безплатно «Словарик чужих та не дуже зрозумілих слів» В. Доманицького.

Адреса редакції: г. Могилів—Подільський, Київська вул. Редактор видавець Г. ВОЛОШИНСЬКИЙ.